

Novak Bogomir
PIRC, TADEJ
(URED., 2014).
IZVOR: OD
TEHNIKE K
ETIKI. GORNJA
RADGONA, A
PRIORI.

213-215

GLINŠKOVA PL. 8
SI-1000 LJUBLJANA

Pirčev mednarodni zbornik vsebuje naslednje razprave: Jon Grošelj in Urh Grošelj: Zgodnji razvoj bioetike in porajajoče se medicinske tehnologije, Nika Škof: Problematizacija naspro to vanja uporabi genske tehnologije, Sjoerd van Tuinen: transgena filozofija: Trangena filo zofija, posthumanizem, antropotehnika in poetika natalne diference, Bojan Žalec: Svetnost človeškosti, umetnosti in ustvarjalnosti ter nezmožnost umetne inteligence, Amie, L., Thoma sson: Metafizika izdelkov, Carl Mitcham in Adam Briggie: Interakcija etike v historični perspektivi, Janko, M., Lozar: Heideggrovo bistvo tehnike: imetje izgubljenega sveta in Cvetka Hedžet Toth: Asketsko pojmovanje etike in filozofije. Pirc je poleg prispevkov, ki so jih avtorji pripravili za ta zbornik prevedel iz angleščine že obstoječe tekste treh tujih avtorjev.

V prvem prispevku Jon Grošelj in Urh Grošelj predstavljata kratko zgodovino bioetike. Jasno je, da nesluten razvoj medicinskih tehnologij terja novo, širšo definicijo bioetike, čeprav ni enoznačno, kakšna ta je. Potter med optimizmom in optimizmom išče srednje gledanje na prihodnost, ker ne vemo, kaj se bo zgodilo. Avtorja poudarjata, da bioetika ni zgolj medicinska etika, ker vključuje tudi okoljsko etiko.

Škof išče argumente za in proti uporabi genske tehnologije. Sprašuje se po alternativnem razumevanju etike in tehnike. Opira se na Spenglerja, ki opredeljuje tehniko kot taktiko življenja, ki je identična z njim samim. Je temeljna oblika v boju plenjenja-osvajanja in defenzive, ki ga predstavlja. Morda bi lahko rekli, da je to osnovna strategija. Škofov sklep je, da se genske tehnologije ne smemo bati, saj je del našega samospreminjanja.

Van S. Tuinena zanima odnos Sloterdijkov odnos do tehnohumanizma. Sloterdijk zavrača Heideggrovo tehnofobijo v imenu antropotehnike onkraj ljudi. Vprašanje biti samo sebe vsebuje v vprašanju moči in tehnike. Sinteza antropologije in tehnologije se šele začena. Lovek samega sebe prevzema skozi edukacijo – formacijo, poezijo, ki se izpostavlja in skozi tehnologijo s katero aktivno kooperira. Srhljiv odnos človeka do tehnologije je morda priložnost za nove oblike življenja. Transgeneza je vrsta genske modifikacije, po kateri DNA, ki je tuj obstoječi vrsti pride v genom obstoječe vrste tako da ta dobi novo lastnost, ki se z reprodukcijo prenese na potomce. Transgenetska filozofija pa takšne možnosti zagovarja.

Žalec v prispevku utemeljuje svoje negativno stališče, da bi umetna inteligenca kdajkoli presegla razsežnosti človekove eksistence. Po bratih Dreyfus računalniki nikoli ne bodo mislili po človeško, ker delujejo na osnovi programov po formuli: dejstva plus pravila. Človekovo intuitivno mišljenje pa upošteva kontekst. Človekove ustvarjalnosti pa si ni mogoče zamisliti niti na osnovi pravil niti brez njih. Strokovnjak, ki dela samo še po pravilih, zniža kakovost svojih del. S stališča Heideggrovih opredelitev je robotizacija in kompjuterizacija samo nekaj priročnega, ni pa pred-ročna (vorhandensein). Ni izvorna kot je lahko umetniško delo in ni svetna, kakršno je človeški okoljski svet. Z umetniškimi deli človek samega sebe bistveno spreminja, česar pa računalnik ali robot nista sposobna.

Thomassonova ugotovlja, zakaj se analitična metafizika v 20. stoletju ni proučevala fenomen izdelkov, kljub temu, da ti zaslužijo metafizično pozornost. Seveda v tej relativno kratki zgodovini izdelkov ni enoznačne definicije njihove funkcionalne strukture, pomenov in ločnic od drugih predmetov. Izdelki so zanjo glede na druge vsakdanje predmete odvisni od uma kavzalno in eksistencialno, ker so namerni produkti človeškega dela. Nastanejo na osnovi surovin – materiala in človekove proizvodnje. Metafizika je z ignoriranjem izdelkov obšla teorijo kavzalne redundance, kolokacije, zanikanje eksistence izdelkov, in sprejetje substancivnih kriterijev za ‘resnično eksistenco’. Tematizacija izdelkov je še v povojih. Potrebna pa bi bila za bolj kakovostno opredeljevanje metod v naravoslovnih in družboslovnih znanostih.

Carl Mitcham in Adam Briggles tabelarično in diskurzivno pokažeta, da etika, ki je v bistvu tehnika, in tehnologija že ves čas vplivata druga na drugo. Tehnologija se je razvijala s pomočjo moralne imaginacije. Etika je skušala osvetliti različne podobe tehnologije. Avtorja razlikujeta sedem identifikacij tehnologij s 1. stroji, 2. trgovine in domove založene z izdelki, 3. visoke zgradbe in mostovi, ki so kazali na veličino človeka, 4. transport s prometnimi sredstvi: parniki, vlaki, avtomobili, letali. 5. Komunikacijske tehnologije – telegraf, telefon, računalnik, internet, 6. prostočasne tehnologije – film, TV, videoigre, 7. vojaške tehnologije – bombe, tanki, letala brez pilota. Šele na 7. stopnji je postala tehnologija očitno tvegana in nevarna. Na koncu se avtorja sprašujeta, katere tehnološke podobe so adekvatnejše od drugih in do katere mere so nekateri pristopi k interakciji med njima najbolj ustrezni.

Lozar ponovno razmišlja o Heideggerjevem odnosu do tehnologije. Po njegovem je Heidegger s s tehne uspelo rešiti svet pred izgubo, saj je po razkrivanju ena izmed štirih dianoetičnih vrlin. Stvari so lahko vedno drugačne. Za Grke je tehnika poezija. Descartes in Husserl sta svet izgubila. Zato se Heidegger nasloni na Aristotelovo Nikomahovo etiko, da bi s praxis ostal v njem. Ne drži povsem, da Heidegger rehabilitira starogrško življenje duha brez judovsko-krščanskega zaradi nič, ki je pogoj svobode.

Kakšno pravico filozofije zagovarja Cvetka Hedžet Toth? Jasno je, da so pojmi Frankfurtske šole marksizma izgubili svoj prvotni pomen, ker jih je izpodrinil neoliberalizem z individualizacijo oz. privatizacijo. Vendar pa avtorica obdrži kot svojega sogovornika Habermasa, ki zastavlja filozofiji tri naloge: 1. ohranjanje teoretskih strategij, ki zavračajo empirični elementarizem in indukcijem, 2. refleksija univerzalne misli in 3. moč radikalne samorefleksije, ki se upira vsakršni objektivizaciji in ideologizaciji. Habermas je relevanten tudi zaradi razlikovanja med antimodernizmom mladokonzervativcev (G. Bataill, Foucault, Derrida), predmodernizmom starokonzervativcev (L. Strauss, H. Jonas, R. Spaermann) in postmodernizmo neokonzervativcev (Wittgenstein, C. Schmidt, G. Benn). Intelektualci postajajo najbolj izpostavljeni tarča neokonzervativcev. Zato se Tothova sprašuje, kje in kako še ohranjati refleksijski nabo? Napetosti in občutki ogroženosti naraščajo.

Demokracija uma in državljanske svobode in dostojanstva je naporna, ker celo tedaj, ko ima že daljšo tradicijo, jo je lažje izgubiti kot pa obdržati. Zato je pravica filozofije, da varuje suverenost uma, ki se z ničemer ne omejuje: ne s *časčenjem religij, umetnosti, etike*, naturalizmov in, dodajmo še: ne z idolatrijo novih tehnologij.

Po vsem tem lahko ugotovimo, da je glede na avtorske prispevke knjiga *Izvor: od tehnike k etiki* dovolj zgovorna za “refleksijski zagon” bralca.

